

Tomislav Galović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za povijest i Zavod za hrvatsku povijest
Ivana Lučića 3
Zagreb

ARHIV ROGOVSKE OPATIJE

UDK 930.253:271.1(497.5Biograd)
Izvorni znanstveni rad

Kao preduvjet bilo kakvog znanstveno utemeljenog istraživanja prošlosti, gradivo različitih institucija i osoba sačuvano u arhivima predstavlja prvorazredno vrelo za sagledavanje njihove povijesti. Stoga je bitno poznavati okolnosti u kojima je pojedino pisano gradivo nastalo, gdje se čuvalo i kada je kao takvo dospjelo (većinom od sredine 19. stoljeća pa nadalje), u arhive, knjižnice, muzeje i druge ustanove na čuvanje. Napose, kakvu je važnost ono imalo u matičnoj instituciji u kojoj je ili za koju je nastalo. Jednostavnije rečeno, treba poznavati provenijenciju arhivskoga gradiva kako bi se ono moglo ispravno vrednovati. U ovom radu prikazat će se povijest stvaranja arhiva rogovske opatije (zajednički naziv za benediktinski samostan Sv. Ivana Evanđelista u Biogradu n/m, kasnije samostan Sv. Kuzme i Damjana na brdu Čokovcu kod Tkona na otoku Pašmanu).

Ključne riječi: arhiv, arhivsko gradivo, diplomatsko gradivo, benediktinci, samostan Sv. Ivana Evanđelista u Biogradu n/m, samostan Sv. Kuzme i Damjana na Čokovcu kod Tkona na otoku Pašmanu, Državni arhiv u Zadru

Uvod

Benediktinski kraljevski samostan (*monasterium regale*) Sv. Ivana Evanđelista u Biogradu na moru utemeljen je 1060. godine.¹ Zbog svog najvećeg posjeda Rogovo

---

¹ *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije - Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*. Sv. I. (listine godina 743-1100). Ur. Kostrenčić, M., sakupili i obradili Stipišić, J. i Šamšalović, M. Zagreb : JAZU (Historijski institut), 1967. Str. 87-93.

nazivan je i rogovski,² a nakon mletačkog razaranja Biograda 1125. godine i preseljenja redovnika na obližnji otok Pašman, pod imenom Sv. Kuzme i Damjana.³ Ovaj je samostan zajedno s arhivskim gradivom koje je u njemu bilo stvarano i čuvano izuzetno važan za našu srednjovjekovnu, ali i povijest kasnijih razdoblja.

Općenito govoreći, dva su razdoblja karakteristična za samostane i pisanu građu koja se u njima čuvala. Jedno je ono kad se gradivo sakupljalo i čuvalo u samostanu i bilo korišteno za njegovo funkcioniranje (tekuća dokumentacija, spisi, kronike), a drugo je razdoblje kada to gradivo prelazi iz samostanskih arhiva u ustanove koje dobivaju svoju novu funkciju. Riječ je, naime, o institucionalizaciji arhivske službe u 19. stoljeću kada dolazi do osnivanja, uz postojeće državne, i regionalnih arhiva.⁴

---

² Ostojić, I. Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima. Sv. II: Benediktinci u Dalmaciji - Benedictini in Croatia et regionibus finitimis. Vol. II: Benedictini in Dalmatia. Split : Benediktinski priorat - Tkon kod Zadra, 1964. Str. 216-220. Za povijest samostana i biogradskog područja uopće vrlo je vrijedan zbornik: Biograd i njegova okolica u prošlosti (Biogradski zbornik 1. Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Biogradu od 11. do 13. studenoga 1988. godine). Batović, Š. (ur.). Zadar : Zavod za povijesne znanosti Filozofskog fakulteta u Zadru i SLZ-a kulture Općine Biograd, 1990. Od pojedinačnih tu je svakako najvažniji rad: Jelić, L. Povjesno-topografske crtice o biogradskom primorju. Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva. 3/1898 (1899), str. 33-126. Usp. i Badurina, O. Drevna benediktinska opatija u Biogradu na moru, Hrvatska straža. VII, 130(1935), str. 4-6; VII, 131(1935), str. 4-6; VII, 132(1935), str. 4-5; VII, 134(1935), str. 4-5; VII, 135(1935), str. 4-5; VII, 136(1935), str. 4-5; VII, 137(1935), str. 4-5; VII, 139(1935), str. 4-5; VII, 140(1935), str. 4-5; VII, 141(1935), str. 4-5; VII, 142(1935), str. 4-5; VII, 144(1935), str. 5; Pečuška, F. Benediktinské opatství rogovské v Dalmácii. Kulturné historický obraz. Časopis katolíckého duchovenstva. LXXX [CV] (1940) 1, str. 14-54; LXXX [CV] (1940) 2, str. 108-131; LXXX [CV] (1940) 3, str. 192-208; Isti. Benediktinska opatija Rogovo. Život s Crkvom. VII, 4-5(1941), str. 111-116; Juraga, B. Spomenici kulture na području djelovanja jednog muzeja (na bazi istraživanja terena Zavičajnog muzeja u Biogradu na moru). Magistarski rad, mentor: A. Bauer, Zagreb : Sveučilište u Zagrebu - Centar za postdiplomski studij, 1979; Strika, Z. Samostan sv. Ivana Evanđelista u Biogradu od utemeljenja do 1125. godine. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*. 52(2010), str. 149-172.

³ Ostojić, I. *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima*. Sv. II, str. 221-234. Za pašmansko pak razdoblje ove benediktinske opatije, ali uopće i povijesti samoga otoka vidjeti i zbornik: *Otok Pašman kroz vjekove i danas*. U: *Pašmanski zbornik. Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Zadru 2-4. prosinca 1981*. Ćosić, Vj. (ur.). Zadar : Sveučilište u Splitu - Filozofski fakultet u Zadru i Skupština Općine Biograd na moru - Zavičajni muzej, 1987. Za gospodarsku problematiku detaljno: Raukar, T. Ekonomski odnosi na posjedima Rogovskog samostana u XV. i XVI. stoljeću. *Historijski zbornik*. 23-24/1970-1971 (1972), str. 215-264. Također vidjeti i recentnu monografiju: *Toponimija otoka Pašmana*. Skračić, V. (ur.). Zadar : Sveučilište u Zadru - Centar za jadranska onomastička istraživanja, 2006. Od starijih radova napose: Alačević, G. Il Monastero e la Chiesa dei Ss. Cosma e Damiano sull' isola di Pasmano. *Bullettino di archeologia e storia dalmata*. 11(1888), str. 139-141; 12(1889), str. 25-27, 40-41, 186-189; 13(1890), str. 13-15, 26-30, 41-44, 61-63, 76-78, 93-95, 110-111, 183-187; 14 (1891), str. 28-32, 38-43, 57-59, 74-77.

⁴ Kolanović, J. *Institucionalizacija arhivske službe u Hrvatskoj u drugoj polovici 19. stoljeća*. U: Kolanović, J. (ur.). *Zbornik Stjepanu Antoljaku u čast*. Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2003. Str. 95-113.

Povijesni izvori u rogovskoj opatiji za razdoblje do 1808. godine

Svaki benediktinski samostan imao je u svom sastavu manju ili veću knjižnicu, a također i arhiv u kojem se deponirala i čuvala samostanska dokumentacija.⁵ Doduše, izravne podatke o arhivu biogradskog samostana Sv. Ivana Evanđelista nemamo, ali o tradiciji čuvanja isprava i drugih spisa rječito svjedoči sadržaj samostanskog kartulara *Libellus Policorion*, kao i sav onaj diplomatski materijal sačuvan kasnije u samostanu Sv. Kuzme i Damjana na brdu Čokovcu kod Tkona na otoku Pašmanu.⁶

Uništenjem Biograda 1125. stradao je i samostan Sv. Ivana Evanđelista. Pisana svjedočanstva o tome kazuju sljedeće: *Monasterio sancti Iohannis in finibus Dalmacie sito, in urbe, que quondam, dum in suo statu existeret, Alba uocabatur*⁷ ili pak *possessiones omnes monasterii sancti Iohannis euangeliste, quod quondam Venetici destruxerunt*.⁸ S tom godinom možemo datirati i prvu devastaciju samostanskog arhivskoga gradiva, ali i spisa i knjiga neophodnih za njegovo redovno funkcioniranje. Nažalost, ta devastacija nije bila i jedina.

Sredinom i tijekom druge polovice 13. stoljeća rogovska se opatija nalazila u krizi koja je bila više duhovne i organizacijske naravi negoli ekonomske.⁹ Zanimljiva je i činjenica da su samostanski spisi i isprave vrlo oskudni podacima za razdoblje od 1250-ih do 1280-ih godina.

Za vrijeme sukoba kralja Ludovika I. Anžuvina i Mlečana 1345. posebno je teško stradao samostan, o čemu svjedoči i *Obsidio Iadrensis*.¹⁰ Štoviše, Mlečani samostanski kompleks nastavljaju koristiti kao vojnu utvrdu¹¹ - *castrum sancti Dami-*

---

⁵ O arhivima benediktinskih samostana i njihovoj važnosti v. Ostojić, I. *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima*. Sv. I: *Opći povijesno-kulturni osvrt - Benedictini in Croatia et regionibus finitimis. Vol. I: Conspectus generalis*. Split : Benediktinski priorat - Tkon kod Zadra, 1963. Str. 318-326.

⁶ Usp. Galović, T. *Libellus Policorion - Rogovski kartular (diplomatičko-povijesna analiza)*. Sv. I-II, doktorska disertacija, mentor Matijević Sokol, M. Zagreb : Poslijediplomski doktorski studij hrvatske povijesti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2010.

⁷ Državni arhiv u Zadru (DAZD), Spisi samostana Sv. Kuzme i Damjana (SSKZ), sign. HR-DAZD-337, br. 1. *Libellus Policorion (LP)*, f. 25^v (str. 48). Usp. i Ljubić, Š. (prir.). *Libellus Policorion, qui Typicus vocatur, Starine JAZU*. 23(1890), str. 199.

⁸ *Diplomatički zbornik*. Sv. II. (listine XII. vijeka, 1101-1200). Sabrao i uredio Smičiklas, T. Zagreb : JAZU, 1904. Str. 219.

⁹ *Diplomatički zbornik*. Sv. V. (listine godina 1256-1272), sabrao i uredio Smičiklas, T., indeks izradio Šišić, F. Zagreb : JAZU, 1907. Str. 469. Usp. Pechuška, F. *Benediktinské opatství rogovské v Dalmácii, LXXX [CV] (1940) 1*, str. 36; Ostojić, I. *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima*. Sv. II. Str. 222-223; Kolanović, J. *Benediktinci na Pašmanu*. U: *Otok Pašman kroz vjekove i danas (Pašmanski zbornik)*. Ćosić, Vj. (ur.). Zadar : Sveučilište u Splitu - Filozofski fakultet u Zadru i Skupština Općine Biograd na moru - Zavičajni muzej, 1987. Str. 97; Ančić, M. *Cistercijska opatija u Topuskom do pretvaranja u komendu. Radovi Zavoda za hrvatsku povijest, 27 / U spomen Josipu Lučiću!* (1994), str. 32, bilj. 15, 42.

¹⁰ *Obsidio Iadrensis - Opsada Zadra*. Rukopis V. Gortana priredili Glavičić, B. i Vratović, V. u suradnji s Karbićem, D., Kurelcem, M. i Ladićem, Z. Zagreb : HAZU (*Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*, vol. LIV, Scriptorum, vol. VI), 2007. [2008], I. I, c. 20-21 (str. 176-187).

¹¹ Usp. Sekulić-Gvozdanović, S. *Utvrdeni samostani na tlu Hrvatske*. Zagreb : Golden marketing - Tehnička knjiga i Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2007. Str. 165.

ani, gdje smještaju relativno brojnu posadu,¹² dok same redovnike zatvaraju.¹³ Tada je i opatijski arhiv raznesen¹⁴ odnosno razbačen. Po mišljenju O. Badurine Mlečani su tada razorili cijeli samostan i crkvu, a dio redovnika se sklonio kod franjevacu u samostanu u Kraju, a dio u opatijskoj kući u Tkonu, te tom prilikom tamo „prenesoše i arhiv sa skupocjenim materijalom kroz vjekove“.¹⁵ Međutim, o potonjem nemamo nikakvih pouzdanih izvora iz srednjeg vijeka.¹⁶

Dvije godine potom naloženo je čak i rušenje onih dijelova samostana koji imaju ili mogu imati obrambenu funkciju.¹⁷ Na devastaciju samostana i arhiva te nepoštivanja njegovih prava, desetak godina kasnije (1357)¹⁸ potužio se papi Inocentu VI. - zbog zlobnosti mletačkih činovnika kako sam svjedoči - tadašnji opat Grgur, a napose zbog kidanja i otuđivanja papinskih olovnih bula s isprave Klementa VI. (*nunquam habere potuit dictum monasterium suum in pace, sed etiam bona et iura ad ipsum pertinentia, ymo semper contra omnem iusticiam atque humanitatem fuit ipse abbas ab officialibus de illis partibus dicte communitatis pessime pertractatus; de ipsorum officialium expresso mandato ecclesia dicti monasterii cum omnibus domibus et hedificiis suis funditus subversa fuit et est hodie, iura et privilegia antiqua dicti monasterii offensa, Romanam ecclesiam non verentibus, ab aliquibus privilegiis ipsi monasterio indultis per felicitis recordationis dominum Clementem VI predecessorem vestrum, bulle plumbee fuerunt levate, et in tantum fuit dictus abbas offensus, quod compulsus fuit habere recursum ad pedes sanctitatis vestre, qui de anno proximo preterito accessit ad vestram sanctam sedem, et prefatas huiusmodi iniurias fecit coram dicta sanctitate vestra proponi*).¹⁹ Stoga je papa 1358. godine pozvao Mlečane da nadoknade učinjenu štetu.²⁰

---

¹² Po jednoj ispravi od 4. siječnja 1347. god. 75 vojnika se nalazilo u *castrum sancti Damiani* (*Listine o odnošajih između južnoga Slavenstva i Mletačke Republike*, knj. II. /od godine 1366. do 1347/, skupio Ljubić, Š. Zagreb : JAZU /Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium, vol. II/, 1870, str. 425).

¹³ *Listine* II. Str. 301-303, 306-307, 439. Redovnici su pušteni na slobodu 10. siječnja 1346. godine (*Listine* II. Str. 308).

¹⁴ Usp. Kolanović, J. *Benediktinci na Pašmanu*. Str. 97.

¹⁵ Badurina, O. Drevna benediktinska opatija u Biogradu na moru [5]. *Hrvatska straža*. VII, 135(1935), str. 5.

¹⁶ Posjedovanje kuće u mjestu Tkonu od strane opatije spominje se tek u jednom inventaru iz prve pol. 19. stoljeća (Badurina, O. Drevna benediktinska opatija u Biogradu na moru [11]. *Hrvatska straža*. VII, 142/1935/, str. 5).

¹⁷ *Listine* II. Str. 439.

¹⁸ Iako je Š. Ljubić ovu ispravu datirao s 1357. godinom (*Listine o odnošajih između južnoga Slavenstva i Mletačke Republike*, knj. III. /od godine 1347. do 1358/, skupio Ljubić, Š. Zagreb : JAZU /Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium, vol. III/, 1872, str. 347), radi se ipak o 1358. god. koja se slaže s naznačenom šestom godinom pontifikata pape Inocenta VI. u ispravi.

¹⁹ *Listine* III. Str. 347. Papa Inocent VI. u svojoj ispravi od 30. kolovoza 1358. ističe: *ecclesia ipsius monasterii cum omnibus domibus et edificiiis suis funditus subversa ac eius iura et priuilegia sublata et a nonnullis officialium predictorum ex eisdem priuilegiis bulle apostolice sedis abstracte fuerunt* (Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije - *Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, sv. XII. /listine godina 1351-1359/. Sabrao i uredio Smičiklas, T. Priredio Laszowski, E. Zagreb : JAZU, 1914 [1915], str. 519).

²⁰ *Listine* III. Str. 348-349.

Spomenuta dva događaja, a vrlo vjerojatno je bilo i onih značenjem i posljedicama manjih, teško su naštetila samostanu i cijeloj redovničkoj zajednici.

Za razliku od spomenutog vremena, od druge pol. 14. stoljeća opća društveno-politička situacija bila je naklonjena samostanu, ali opet niti jedno cijelo stoljeće, jer on od prve polovice 15. stoljeća ulazi pod tzv. komendatarni sustav upravljanja, što u mnogočemu onemogućava njegov nesmetan razvoj.²¹ No, kako god bilo, samostan je preživio, ali i njegov arhiv i to za razdoblje koje se napose od 17. stoljeća počinje koristiti i za historiografska istraživanja (V. Ponte, I. Lučić-Lucius i dr.).²²

Za vrijeme kratkotrajne francuske uprave u Dalmaciji (1806-1813), vlast je sukladno svojoj politici sustavno radila na zatvaranju onih samostana za koje je smatrala da nisu potrebni odnosno da ne zadovoljavaju propisane uvjete. Tu odluku dakako treba promatrati u svjetlu nastojanja da se društvo u potpunosti sekularizira. Stoga je vjeronauk također postao nepotreban, kao i stoljetne bratovštine (*confraternitas, fraternitas, fratulea, fratiliae, scholae* i dr.) koje su odigrale izuzetno pozitivnu ulogu u hrvatskom društvenom i vjerničkom životu. Od dalmatinskih samostana bilo je ukinuto njih gotovo dvadeset.²³

Formalno ukinuće samostana Sv. Kuzme i Damjana zbilo se 1808. godine, a rezultiralo je time, da je najveći i najvredniji dio samostanskog arhiva, kao i nekih drugih samostana, prešao u novoosnovani guvernerov arhiv u Zadru. Tako je arhivsko gradivo na novom mjestu započelo i svoj novi život, ali ubrzo dočekalo i nove političke okolnosti.

Arhivsko gradivo (razdoblje od 1808. godine do danas)

Zadar kao dalmatinska prijestolnica ima dugu povijest čuvanja i zaštite pisane građe, a što je izravno posvjedočeno već 1390. godine kada se u jednom dokumentu navodi *archivium comunis Iadre* (arhiv zadarske komune).²⁴

Za vrijeme mletačke uprave 1624. godine osniva se u Zadru Arhiv generalnog providura (*Archivio generalizio*), ishodište današnjeg arhiva koji je od iznimne vrijed-

---

²¹ Kolanović, J. *Benediktinci na Pašmanu*. Str. 101-107.

²² Usp. Antoljak, S. Veze povjesničara Ivana Luciusa (Lučića) sa Zadrom. *Radovi Zavoda JAZU u Zadru*. 29-30/1982-1983 (1983 [1984]), str. 95.

²³ Među njima bili su ovi samostani: Sv. Krševana, Sv. Nikole, Sv. Dimitrija, Sv. Dominika, Sv. Marcelle i Sv. Katarine u Zadru, Sv. Ivana Evanđelista u Biogradu, kasnije Sv. Kuzme i Damjana na Pašmanu, Sv. Salvatora (Spasa) u Šibeniku, Sv. Petra i Sv. Mihajla u Trogiru, Sv. Rajnerija i Sv. Marije di Torello u Splitu, Sv. Ivana Evanđelista i Sv. Justine na Rabu, Sv. Franje i Sv. Antuna na Pagu, Sv. Stjepana na Zlo-seli i Sv. Križa u Živogošću (Rački, F. Istraživanja u pismarah i knjižnicah dalmatinskih. *Rad JAZU*. 26 /1874/, str. 158 i bilj. 2).

²⁴ Dokoza, S. „Archivium comunis Jadre“ u XIV. stoljeću. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*. 48(2006), str. 225.

nosti, a svojim značenjem prelazi hrvatske okvire te se stavlja uz bok drugim značajnim europskim arhivima.²⁵

Upravo u vrijeme generalnog providura Dalmacije Vicenza Dandola, u arhiv u Zadru, tada unutar Kraljevstva Italije (1805-1809), između ostalog dopijevaju arhivi odnosno spisi ukinutih benediktinskih samostana i bratovština.²⁶ No, u pogledu samostana Sv. Kuzme i Damjana, nisu svi njegovi spisi dospjeli u Zadar. Dio je, ali većinom kasnijega gradiva, završio u župnom arhivu u Tkonu, a dio u Arheološkom muzeju u Splitu (tzv. Ponteovi papiri u zbirci „Bihać“).²⁷ Za posljednjeg rogovskog redovnika Petra Pletikosu (Pletikosića), O. Badurina piše sljedeće: „Pokojni je don Petar bio prenio u Tkon mnogo dragocjenih predmeta iz nekad toliko bogatog arhiva i biblioteke na Čokovcu. Odmah poslije njegove smrti došao je u Tkon svećenik, učenjak don Ivan Brčić (Berčić - op.a.), da spasi, što se još spasiti dade od kulturnih spomenika one opatije. On nađe u Tkonu, zacijelo u kući gdje je stanovao don Petar, dva ulomka staroga Časoslova napisana glagolskim pismenima. Ulomci potječu iz 13. vijeka. Još je tamo našao krasan staroslavenski Časoslov, urešen divnim sitnoslikarijama. Ovaj je napisan između 1312-1382. To je bilo vlasništvo opata komendatora Mateja Karmana. Brčić nazove taj Časoslov *Pašmanski Časoslov*“.²⁸

Iako je za Dalmaciju još u vrijeme francuske uprave začeta ideja o formiranju *Archivio generale* (Općeg arhiva), sa svrhom sakupljanja i čuvanja arhivskoga gradiva na području svakog sudbenog okruga, od toga nije bilo ništa sve do 1814. godine, kada u promijenjenim političkim prilikama u Zadru pod austrijskom upravom djeluje Arhiv starih spisa. Glavna intencija austrijske uprave bila je sakupljanje i prebacivanje svih arhiva koji sadrže najstarije gradivo u Beč.²⁹

²⁵ *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*. Kolanović, J. (ur.). Sv. I. Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2006. Str. 877, 880. O nastanku i povijesti ovoga arhiva danas postoji relativno brojna literatura: Vidaković, J. *Državni arhiv u Zadru 1624-1970. Prikupljanje i zaštita arhivalija*. Zadar : Hrvatsko komunikološko društvo - Zagreb i Nonacom - Zagreb, 2002; Foretić, D. Kratak historijat i opći inventar Državnog arhiva u Zadru. *Arhivist V*, 1(1955). *Dodatak III*, str. XXVII-XLVII; Grgić, I. Historijski arhiv u Zadru. U: *Zadar. Geografija - ekonomija - saobraćaj - povijest - kultura* (zbornik). Ravlić, J. (ur.). Zagreb : Matica hrvatska, 1964. Str. 659-668; Lalić, S. (ur.), *Arhivski fondovi i zbirke u arhivima i arhivskim odjelima u SFRJ - SR Hrvatska*. Lalić, S. (ur.). Redaktor toma za SR Hrvatsku Kolanović, J. Beograd : Savez arhivskih radnika Jugoslavije, 1984. Str. 321-324. Usp. i detaljnu studiju Pederin, I. Povijest arhiva i muzeja u Dalmaciji. *Zadarska smotra*. 45, 1-3(1996), str. 87-121.

²⁶ *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*. Kolanović, J. (ur.). Sv. I. Str. 878. Opisujući „arhiv c. kr. dalmatinskog namjesništva u Zadru“ A. Milošević piše da odsjeku *C. Francuska uprava* pripada „230 knjiga i katastika veoma starih, što potiču od ukinutih samostana, opatija i svjetovnih bratovština pokrajine“ kao i „dragocjena i bogata sбирka pergamena, koje se čuvaju u posebnom ormaru“ koji sadržava arhive ukinutih zadarskih samostana Sv. Dominika, Sv. Krševana i Sv. Nikole „kao što i arhiv ukinute opatije Sv. Kuzme i Damjana od Rogova“. Napominje da su spomenuti arhivi prvotno bili „pohranjeni u opći arhiv starih spisa“ (Milošević, A. Opis arhiva c. kr. dalmatinskog namjesništva u Zadru. *Vjesnik Kr. Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva*. XVIII /1916/, str. 33-34, 37-38).

²⁷ Jelić, L. Povjesno-topografske crtice o biogradskom primorju, str. 71, 88. Usp. Badurina, O. Drevna benediktinska opatija u Biogradu na moru [10]. *Hrvatska straža*. VII, 141(1935), str. 5; Drevna benediktinska opatija u Biogradu na moru [11]. *Hrvatska straža*. VII, 142(1935), str. 4.

²⁸ Badurina, O. Drevna benediktinska opatija u Biogradu na moru [10]. *Hrvatska straža*. VII, 141(1935), str. 4-5. O čokovskoj glagoljaskoj baštini detaljnije u: Galović, T. *Libellus Policorion - Rogovski kartular*. Sv. I, str. 394-398.

²⁹ Kolanović, J. *Institucionalizacija arhivske službe u Hrvatskoj u drugoj polovici 19. stoljeća*. Str. 97.

Zadarski arhiv za Druge austrijske uprave djeluje pod nazivom C. k. gubernijalni arhiv ili Arhiv starih spisa c. kr. Namjesništva u Zadru (*Archivio generale degli atti antichi presso I. R. Luogotenenza Dalmata*), a 1828. godine datira i prvi Opći inventar (*Inventario generale*) izrađen po povijesno-administrativnim načelima. U idućih dvadesetak godina gradivo arhiva bit će sređeno, izrađuju se inventari, kazala, katalogi i repertoriji, tako da upravo u tom razdoblju treba tražiti izvorni izgled i ustroj današnjeg fonda *Spisi samostana Sv. Kuzme i Damjana*, koji se tada čuvao kao „Rogovski odsjek kod c. k. namjesničkog arhiva u Zadru“. Sastojao se od dvije cjeline: *Libellus Policorion* i *Pergamene* te *Papiri s ulomcima zbornika isprava i prijepisima isprava raznih doba*.³⁰ U časopisu *Tabularium*, pod uredništvom J. Alačevića, Henrik Böttner objavljuje 1903. godine prvi tiskani sumarni inventar arhiva.³¹

Koncem 19. stoljeća na *Spisima samostana Sv. Kuzme i Damjana* intenzivno je radio L. Jelić. No te spise - iako se to može pomisliti - on nije i arhivski uredio, jer između ostalog, nije bio zaposlenik arhiva. Učinio je to prije njega na kronološkom principu spomenuti arhivist H. Böttner, te izradio: *Inventario dell' archivio della soppressa Abbazia dei ss. Cosma e Damiano di Rogovo, 30. novembre 1897*.³² No to što je Jelić kao rezultat svoga istraživanja tada učinio, a riječ je i o danas dragocjenom, ali i jedinom analitičkom inventaru navedenih spisa, gotovo je rezultatima jednako sređivanju samoga gradiva. O rogovskom arhivu konstatira da je on morao „negda biti bogat“, jer nam to jamče mnogobrojne njegove listine.³³

Za *Arhiv sv. Kuzme i Damjana rogovskoga*, piše T. Smičiklas: *najprije opatije benediktinske sv. Ivana kraj Belgrada, a od tridesetih godina XII. vijeka na otoku Pašmanu u nekadanjoj filijali benediktinaca u samostanu sv. Kuzme i Damjana*, nalaze se listine koje idu u dobu kraljeva hrvatskih, a imade ih 184 smotanih u pet svezaka III-VII.³⁴ Pritom napominje da prvi i drugi svezak nedostaju, a od literature upućuje na članak L. Jelića, *Povjesno-topografske crtice o biogradskom primorju*, odnosno na odlomak naslovljen *Arhiv rogovske opatije*.³⁵ Iz Smičiklasova je navoda razvidno da je slijedio Račkoga po pitanju lokacije biogradskog samostana Sv. Ivana Evangelista, a dijelom svojim tekstom svjedoči i o sređenosti spisa Sv. Kuzme i Damjana u ondašnjem zadarskom arhivu. Naime, pod prvim sveskom je bio zaveden upravo *Libellus Policorion*, pa zato nije jasno kako ga nije imao u rukama. Identična je situacija i s drugim sveskom, iako možemo naslućivati da je vjerojatno taj diplomatski materijal možda bio trenutačno nedostupan istraživačima s početka 20. stoljeća.

Raspadom Austro-Ugarske Monarhije zadarski arhiv i dalje nastavlja svoj rad, ali pod drugim imenom: *Archivio del Governo della Dalmazia e delle isole dalmate e curzolane* (Arhiv vlade za Dalmaciju, dalmatinske i korčulanske otoke, 1918-1922),

³⁰ Jelić, L. *Povjesno-topografske crtice o biogradskom primorju*, str. 71-88.

³¹ Nemeth, K. Josip Alačević i njegov *Tabularium. Građa i prilozi za povijest Dalmacije 12 /Božić-Bužančić zbornik/* (1996), str. 937; *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*. Kolanović, J. (ur.). Sv. I. Str. 878.

³² Usp. Jelić, L. *Povjesno-topografske crtice o biogradskom primorju*, str. 71, bilj. 2.

³³ Jelić, L. *Nav. mj.*, str. 70. Usp. i Pechuška, Fr. *Benediktinské opatství rogovské v Dalmácii*. LXXX [CV] (1940) 3, str. 195.

³⁴ Smičiklas, T. *Predgovor. U: Diplomatički zbornik. Sv. II. (listine XII. vijeka, 1101-1200)*. Sabrao i uredio Smičiklas, T. Zagreb : JAZU, 1904. Str. VIII.

³⁵ Jelić, L. *Nav. mj.*, str. 70-88.

zatim kao *Archivio storico presso la R. Prefettura* (Povijesni arhiv kraljevske prefekture, od 1922), te najzad od 1928. kao *Archivio di Stato in Zara* (Državni arhiv u Zadru) u nadležnosti Ministarstva unutarnjih poslova u Rimu. Prilikom podjele arhivskoga gradiva između Kraljevine SHS i Italije, temeljem Ugovora sklopljenog 23. listopada 1922. u Rimu (čl. 25-31),³⁶ *Spisi samostana Sv. Kuzme i Damjana* ostali su u Zadru.

Za vrijeme talijanske uprave u Zadru, uz njegov se arhiv osniva *Società dalmata di storia patria* (Dalmatinsko društvo za domovinsku povijest), čije je djelovanje bilo prožeto iredentizmom, pa su tako njezini članovi svoja istraživanja temeljili na građi arhiva u svrhu (čast izuzecima), dokazivanja prava Italije na Dalmaciju.³⁷

Fond *Spisi samostana Sv. Kuzme i Damjana* u zadarskom arhivu doživio je, uostalom kao i brojne druge arhivalije tog važnog i vrijednog arhiva, pljačku 1943. godine. Nalazeći se pred porazom u Drugom svjetskom ratu, talijanski su fašisti u posljednji tren krenuli u pljačku arhivskog blaga na području Dalmacije, napose Zadra, iz kojeg će 1944. biti i protjerani.³⁸ Tako su u kolovozu 1943. godine u Zadar stigli Giorgio Cencetti i Giovanni Gabizza u svojstvu opunomoćenika talijanskog ministarstva zaduženog za arhive i druge ustanove, da iz tamošnjeg arhiva u Italiju prenesu arhivsko gradivo koje su sami na licu mjesta odabrali. Radilo se o 74 velika sanduka vrijednog arhivskog i knjižnoga gradiva, koje su u rujnu 1943. godine brodovima prebacili u Italiju. Ne treba niti sumnjati u znanje i iskustvo spomenutih opunomoćenika, jer su iz arhiva odneseni svi vrijedni srednjovjekovni i ranonovovjekovni fondovi benediktinskih samostana, notarski arhivi dalmatinskih komuna, potom svi spisi mletačkih generalnih providura za Dalmaciju, zbirka *rara* (napose inkunabule) i mnogo drugoga gradiva. Iz fonda Sv. Kuzme i Damjana uzeto je sve: 199 pergamena, 17 svezaka dokumenata i dakako kartular *Libellus Policorion*.³⁹

To je gradivo nakon Drugog svjetskog rata Italija morala vratiti u Zadar odnosno poslijeratnu Jugoslaviju, po odredbama restitucije iz 1949. godine.⁴⁰ Od tada se *Spisi samostana Sv. Kuzme i Damjana* čuvaju u zadarskom Državnom arhivu, koji je u međuvremenu mijenjao svoj naziv (1945-1960. to je Državni arhiv u Zadru; 1960-1993. Historijski arhiv u Zadru; 1993-1997. Povijesni arhiv u Zadru i najzad od 1997. arhiv ponovno nosi naziv Državni arhiv u Zadru).⁴¹

Opisujući pergamene i spise rogovske opatije, godine 1955. D. Foretić navodi sljedeće podatke:

---

³⁶ O procesu podjele arhivskoga gradiva detaljno: Peričić, Š. Podjela zadarskih „arhiva“ između Italije i Kraljevine SHS (1924-1926). *Arhivski vjesnik*. XXI-XXII/1978-1979 (1980), str. 357-374. Usp. i Pederin, I. Povijest arhiva i muzeja u Dalmaciji, str. 103; *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*. Kolanović, J. (ur.). Sv. I. Str. 878.

³⁷ Isto. Str. 879.

³⁸ Gunjača, S. *Izbor iz djela*. Odabrao i uredio Jakšić, N. Split : Književni krug, 1991. Str. 477-479.

³⁹ Vidaković, J. *Državni arhiv u Zadru 1624-1970. Prikupljanje i zaštita arhivalija*. Str. 76. Doduše, autor navodi da je iz fonda uzet „i jedan kartular u koži od 1059. do 1806.“ Budući da se ovaj navod sigurno odnosi na LP potonja godina je pogrešno navedena. O ovim događajima usp. Pederin, I. Povijest arhiva i muzeja u Dalmaciji, str. 103-105.

⁴⁰ *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske*. Kolanović, J. (ur.). Sv. I. Str. 879.

⁴¹ Isto. Str. 879.

Grupa VI. Samostanski i crkveni spisi, d) Spisi i pergamene samostana sv. Kuzme i Damjana u Rogovu (1059-1806), 11 kutija. [Kutije 1-5 sadrže: Svesci 1-9 (pergamene 2-200) te Liber topicus. Kutije 6-11 sadrže: Sveske 201: spisi 1-813, (nedostaju 68-96, 130-140, 155, 156, 219, 220, 331-340, 377, 378, 465-468, 595, 596, 711, 712, 807, 808); 202: spisi 1-108 (nedostaju 11 i 12, postoji spis s 4 lista, a na prvom listu piše 79 bis); 203: spisi A-L (bez j) te dvije knjige 13 i 35; 204: (spisi 1-80); 205 i 206 (štampa), 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216 i 2 sveska štampe. Nedostaje sv. 207. Postoji međutim jedan svezak bez broja s naslovom: „Stampa del Commun di Tcon al taglio“ i jedan, koji nosi br. 35 sa štampanim dokumentima samostana. Ima 82 stranice.]⁴²

U pogledu provenijencije arhivskog fonda *Spisi samostana Sv. Kuzme i Damjana* valja spomenuti još jednu činjenicu, a to je da unutar ovog fonda imamo nekoliko isprava koje nemaju nikakve veze sa samostanom, a neke čak ni sa širim dalmatinskim područjem.⁴³ Teško bi bilo pomisliti da su te isprave kasnije dospjele u

---

⁴² Foretić, D. Kratak historijat i opći inventar Državnog arhiva u Zadru, str. XLII. Usp. i Grgić, I. Historijski arhiv u Zadru, str. 662: „(samostanski arhiv - op. T.G.) Sv. Kuzme i Damjana sadrži 199 pergamena, 17 fascikula papirnih dokumenata i jedan kartolar od pergamena (1059-1806)“.

⁴³ Navest ćemo ovdje nekoliko takvih primjera:

HR-DAZD, SSKD, br. 5. Prijepis bule pape Aleksandra III. od 7. studenoga 1159, kojom se zaštićuje te potvrđuju prava i posjedi kasinske opatije (usp. *Regesta pontificum Romanorum ab condita ecclesia ad annum post Christum natum MCXCVIII*, edidit Ph. Jaffé, editionem secundam correctam et auctam auspiciis G. Wattenbach, professoris Berolinensis, curaverunt S. Loewenfeld, F. Kaltenbrunner, P. Ewald. Tomus secundus /ab a. MCXLIII ad a. MCXCVIII/, Lipsiae: Veit et comp., 1888, br. 10594 /7132/; /Graz: Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, 1956/).

HR-DAZD, SSKD, br. 36. Izvornik isprave od 28. travnja 1280, Zadar, kojom Dragoša s Pašmana, žena pok. Marina, prodaje Domku Draškovu vinograd (usp. *Diplomatički zbornik*. Sv. VI. /listine godina 1272-1290/. Sabrao i uredio Smičiklas, T., indeks složio Barišić, I. Zagreb : JAZU, 1908. Str. 340-341).

HR-DAZD, SSKD, br. 42. Izvornik isprave od 19. travnja 1293, Zadar, kojom Dobroslava, Rada i Soriča prodaju Domku za 7 libara jednu svoju ledinu kod Tkona na otoku Pašmanu (usp. *Diplomatički zbornik*. Sv. VII. /listine godina 1290-1300/. Sabrao i uredio Smičiklas, T., indeks složio Laszowski, E. Zagreb : JAZU, 1909. Str. 136).

HR-DAZD, SSKD, br. 43. Prijepis u formi hirografa od 20. kolovoza 1329. isprave od 10. srpnja 1293, Dubrovnik, kojom samostan Sv. Andrije *de pellago* daje u najam zemlju i vinograd *in Dallafo* Dražini, Miloslavu i drugima (usp. *Diplomatički zbornik*. Sv. VII. Str. 145-146).

HR-DAZD, SSKD, br. 44. Izvornik isprave od 3. studenog 1310, Zadar, kojom Franjo de Lampregio prodaje jedan dio svoje zemlje na otoku Pašmanu Domku sinu pok. Draška (usp. *Diplomatički zbornik*. Sv. VIII. /listine godina 1301-1320/. Sabrao i uredio Smičiklas, T., indeks složio Laszowski, E. Zagreb : JAZU, 1910. Str. 267-268).

HR-DAZD, SSKD, br. 45. Izvornik isprave od 13. ožujka 1307, Pesaro, kojom pesarski biskup Petar daje u zakup komad biskupijske zemlje Albergittu Martinelliju (usp. *Diplomatički zbornik*. *Dodaci*. Sv. II. /listine godina 1271-1309/. Uredio Sirotković, H., transkripciju i redakciju latinskog teksta, kritički aparat, sažetke na hrvatskom i latinskom jeziku, kazala i pripomene sastavili Barbarić J. i Marković, J., u sabiranju i djelomičnoj transkripciji isprava sudjelovali Gamulin, V., Lučić, J., Matijević Sokol, M., Kolanović, J., Mustač I. i Neralić, J. Zagreb : HAZU, 2002. Str. 337-338).

HR-DAZD, SSKD, br. 49. Izvornik isprave od 21. rujna 1319, Zadar, kojom Vučina pok. Mihe de Matafaro predaje prijašnju ispravu (*publicum instrumentum breuiarii*) o vlasništvu i prodaje Matiji Draškoviću jednu ledinu na otoku Pašmanu (usp. *Diplomatički zbornik*. Sv. VIII. Str. 539-540).

HR-DAZD, SSKD, br. 62. Izvornik isprave od 4. travnja 1356, Zadar, kojom Vido, sin Mirčev, prodaje Stojanu, sinu Belinovu, sve svoje pokretnine i nekretnine na Pašmanu (usp. *Diplomatički zbornik*. Sv. XII. Str. 335-336; *Andrija Petrov iz Cantua. Bilježnički zapisi 1355-1356. – Andreas condam Petri de Canturio. Quaterni imbreiaturarum 1355-1356*. Sv. II. Za tisak priredili Kolanović J. i Leljak, R. Zadar : Državni arhiv u Zadru /Notarii Iadrenses 5 - Zadarski bilježnici 5/2003, str. 390-391).

fond arhivističkim zahvatima prilikom sređivanja gradiva, iako je u pojedinom slučaju i to moguće, već smatramo da u tome treba gledati ulogu samostana kao mjesta dostojna povjerenja (*fidei dignae*) i zaštite u koji su pojedinci pohranjivali svoje isprave kako bi tamo bile trajno čuvane.

Zaključak

Danas se u Državnom arhivu u Zadru čuva ukupno 199 komada isprava na pergameni, te 12 kutija drugog arhivskoga gradiva benediktinskog samostana Sv. Kuzme i Damjana kod Tkona na Pašmanu, što ukupno čini 2,5 d/m gradiva i obuhvaća razdoblje od 1060. do 1806. godine.⁴⁴ Kada se to gradivo količinski usporedi s arhivima drugih zadarskih benediktinskih samostana (arhiv Sv. Krševana sadrži 816 isprava, 23 kutije, ukupno 3,5 d/m gradiva od 9. st. do 1806,⁴⁵ a Sv. Marije čak 1.045 pergamena od 1236. do 1676. godine),⁴⁶ možemo reći da je rogovski srednje veličine, ali iznimna značenja.

Izvori i literatura

Izvori

Andrija Petrov iz Cantua. Bilježnički zapisi 1355.-1356. - Andreas condam Petri de Canturio. Quaterni imbreviaturarum 1355-1356. Sv. II. Za tisak priredili Kolanović, J. i Leljak, R. Zadar : Državni arhiv u Zadru (*Notarii Iadrenses* 5 - Zadarski bilježnici 5), 2003.

Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. Supplementa - Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije. Dodaci. Sv. II. (listine godina 1271-1309). Uredio Sirotković, H., transkripciju i redakciju latinskog teksta, kritički aparat, sažetke na hrvatskom i latinskom jeziku, kazala i pripomene sastavili Barbarić, J. i Marković, J., u sabiranju i djelomičnoj transkripciji isprava sudjelovali Gamulin, V., Lučić, J., Matijević Sokol, M., Kolanović, J., Mustać I. i Neralić, J. Zagreb : HAZU, 2002.

Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije - Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae. Sv. I. (listine godina 743-1100). Ur. Kostrenčić, M., sakupili i obradili Stipišić, J. i Šamšalović, M. Zagreb : JAZU (Historijski institut), 1967.

Isto. Sv. II. (listine XII. vijeka, 1101-1200), sabrao i uredio Smičiklas, T. Zagreb : JAZU, 1904.

Isto. Sv. V. (listine godina 1256-1272), sabrao i uredio Smičiklas, T., indeks izradio Šišić, F. Zagreb : JAZU, 1907.

Isto. Sv. VI. (listine godina 1272-1290), sabrao i uredio Smičiklas, T., indeks izradio Barišić, I. Zagreb : JAZU, 1908.

---

⁴⁴ *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske.* Kolanović, J. (ur.). Sv. I. Str. 911.; *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske.* Kolanović, J. (ur.). Kazala i bibliografija. Sv. II. Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2007. Str. 424, 584.

⁴⁵ *Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske.* Kolanović, J. (ur.). Sv. I. Str. 911.

⁴⁶ Isto. Str. 1297.

Isto. Sv. VII. (listine godina 1290-1300), sabrao i uredio Smičiklas, T., indeks izradio Laszowski, E. Zagreb : JAZU, 1909.

Isto. Sv. VIII. (listine godina 1301-1320), sabrao i uredio Smičiklas, T., indeks izradio Laszowski, E. Zagreb : JAZU, 1910.

Isto. Sv. XII. (listine godina 1351-1359), sabrao i uredio Smičiklas, T., priredio Laszowski, E. Zagreb : JAZU, 1914. [1915]

Državni arhiv u Zadru (DAZD), Spisi samostana Sv. Kuzme i Damjana (SSKZ), sign. HR-DAZD-337.

Listine o odnošajih između južnoga Slavenstva i Mletačke Republike. Knj. II. (od godine 1366. do 1347), sakupio Ljubić, Š. Zagreb : JAZU (*Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*, vol. II), 1870.

Isto. Knj. III. (od godine 1347. do 1358), sakupio Ljubić, Š. Zagreb : JAZU (*Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*, vol. III), 1872.

Ljubić, Š. (prir.). *Libellus Policorion*, qui *Tipicus* vocatur. *Starine JAZU*. 23(1890), str. 154-243.

Obsidio Iadrensis - Opsada Zadra. Rukopis V. Gortana priredili Glavičić, B. i Vratović, V. u suradnji s Karbićem, D., Kurelcem M. i Ladićem, Z. Zagreb : HAZU (*Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*, vol. LIV, *Scriptores*, vol. VI), 2007. [2008]

Regesta pontificum Romanorum ab condita ecclesia ad annum post Christum natum MCXCVIII, edidit Ph. Jaffé, editionem secundam correctam et auctam auspiciis G. Wattenbach, professoris Berolinensis, curaverunt S. Loewenfeld, F. Kaltenbrunner, P. Ewald. Tomus secundus (ab a. MCXLIII ad a. MCXCVIII), Lipsiae : Veit et comp., 1888. (Graz : Akademische Druck- u. Verlagsanstalt² 1956).

Literatura

Alačević, G. Il Monastero e la Chiesa dei Ss. Cosma e Damiano sull' isola di Pasmano. *Bullettino di archeologia e storia dalmata*. 11(1888), str. 139-141; 12(1889), str. 25-27, 40-41, 186-189; 13(1890), str. 13-15, 26-30, 41-44, 61-63, 76-78, 93-95, 110-111, 183-187; 14 (1891), str. 28-32, 38-43, 57-59, 74-77.

Ančić, M. Cistercijska opatija u Topuskom do pretvaranja u komendu. *Radovi Zavoda za hrvatsku povijest / U spomen Josipu Lučiću*. 27(1994), str. 29-42.

Antoljak, S. Veze povjesničara Ivana Luciusa (Lučića) sa Zadrom. *Radovi Zavoda JAZU u Zadru*. 29-30/1982-1983 (1983 [1984]), str. 85-100.

Badurina, O. Drevna benediktinska opatija u Biogradu na moru. *Hrvatska straža*. VII, 130(1935), str. 4-6; VII, 131(1935), str. 4-6; VII, 132(1935), str. 4-5; VII, 134(1935), str. 4-5; VII, 135(1935), str. 4-5; VII, 136(1935), str. 4-5; VII, 137(1935), str. 4-5; VII, 139(1935), str. 4-5; VII, 140(1935), str. 4-5; VII, 141(1935), str. 4-5; VII, 142(1935), str. 4-5; VII, 144(1935), str. 5.

Biograd i njegova okolica u prošlosti. U: *Biogradski zbornik* 1. Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Biogradu od 11. do 13. studenoga 1988. godine. Batović, Š. (ur.). Zadar : Zavod za povijesne znanosti Filozofskog fakulteta u Zadru i SIZ kulture Općine Biograd, 1990.

Ćosić, Vj. (ur.). *Otok Pašman kroz vjekove i danas*. U: *Pašmanski zbornik*. Zbornik radova sa znanstvenog skupa održanog u Zadru 2-4. prosinca 1981. Zadar :

Sveučilište u Splitu - Filozofski fakultet u Zadru i Skupština Općine Biograd na moru - Zavičajni muzej, 1987.

Dokoza, S. „Archivium comunis Jadre“ u XIV. stoljeću. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*. 48(2006), str. 215-230.

Foretić, D. Kratak historijat i opći inventar Državnog arhiva u Zadru. *Arhivist* V, 1(1955). *Dodatak* III, str. XXVII-XLVII.

Galović, T. *Libellus Policorion - Rogovski kartular (diplomatičko-povijesna analiza)*. Sv. I-II, doktorska disertacija, mentor Matijević Sokol, M. Zagreb : Poslijediplomski doktorski studij hrvatske povijesti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2010.

Grgić, I. Historijski arhiv u Zadru. U: *Zadar. Geografija - ekonomija - saobraćaj - povijest - kultura* (zbornik). Ravlić, J. (ur.). Zagreb : Matica hrvatska, 1964. Str. 659-668.

Gunjača, S. *Izbor iz djela*. Odabrao i uredio Jakšić, N. Split : Književni krug, 1991.

Jelić, L. Povjesno-topografske crtice o biogradskom primorju. *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva*. 3/1898 (1899), str. 33-126.

Juraga, B. *Spomenici kulture na području djelovanja jednog muzeja (na bazi istraživanja terena Zavičajnog muzeja u Biogradu na moru)*. Magistarski rad, mentor: A. Bauer, Zagreb : Sveučilište u Zagrebu - Centar za postdiplomski studij, 1979.

Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske. Kolanović, J. (ur.). Sv. I. Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2006.

Pregled arhivskih fondova i zbirki Republike Hrvatske. Kolanović, J. (ur.). *Kazala i bibliografija*. Sv. II. Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2007.

Kolanović, J. *Benediktinci na Pašmanu*. U: *Otok Pašman kroz vjekove i danas (Pašmanski zbornik)*. Ćosić, Vj. (ur.). Zadar : Sveučilište u Splitu - Filozofski fakultet u Zadru i Skupština Općine Biograd na moru - Zavičajni muzej, 1987. Str. 95-107.

Kolanović, J. *Institucionalizacija arhivske službe u Hrvatskoj u drugoj polovici 19. stoljeća*. U: *Zbornik Stjepanu Antoljaku u čast*. Kolanović, J. (ur.). Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2003. Str. 95-113.

Arhivski fondovi i zbirke u arhivima i arhivskim odjelima u SFRJ - SR Hrvatska. Lalić, S. (ur.). Redaktor toma za SR Hrvatsku Kolanović, J. Beograd : Savez arhivskih radnika Jugoslavije, 1984.

Milošević, A. Opis arhiva c. kr. dalmatinskog namjesništva u Zadru. *Vjestnik Kr. Hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arkiva*. XVIII /1916/, str. 29-40.

Nemeth, K. Josip Alačević i njegov *Tabularium*. *Građa i prilozi za povijest Dalmacije* 12 /Božić-Bužančić zbornik/ (1996), str. 935-940.

Ostojić, I. *Benediktinci u Hrvatskoj i ostalim našim krajevima*. Sv. I: *Opći povijesno-kulturni osvrt - Benedictini in Croatia et regionibus finitimis. Vol. I: Conspectus generalis*. Split : Benediktinski priorat - Tkon kod Zadra, 1963.

Ostojić, I. Isto. Sv. II. Split : Benediktinski priorat - Tkon kod Zadra, 1964.

Pechuška, F. Benediktinske opatstvi rogovske v Dalmácii. Kulturně historický obraz. *Časopis katolického duhovenstva*. LXXX [CV] (1940) 1, str. 14-54; LXXX [CV] (1940) 2, str. 108-131; LXXX [CV] (1940) 3, str. 192-208.

Pechuška, F. Benediktinska opatija Rogovo. *Život s Crkvom*. VII, 4-5(1941), str. 111-116.

Pederin, I. Povijest arhiva i muzeja u Dalmaciji. *Zadarska smotra*. 45, 1-3(1996), str. 87-121.

Peričić, Š. Podjela zadarskih „arhiva“ između Italije i Kraljevine SHS (1924-1926). *Arhivski vjesnik*. XXI-XXII/1978-1979 (1980), str. 357-374.

Rački, F. Iztraživanja u pismarah i knjižnicah dalmatinskih. *Rad JAZU*. 26(1874), str. 153-188.

Raukar, T. Ekonomski odnosi na posjedima Rogovskog samostana u XV. i XVI. stoljeću. *Historijski zbornik*. 23-24/1970-1971 (1972), str. 215-264.

Sekulić-Gvozdanović, S. *Utvrđeni samostani na tlu Hrvatske*. Zagreb : Golden marketing - Tehnička knjiga i Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2007.

Toponimija otoka Pašmana. Skračić, V. (ur.). Zadar : Sveučilište u Zadru - Centar za jadranska onomastička istraživanja, 2006.

Smičiklas, T. Predgovor. U: *Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije - Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*. Sv. II. (listine XII. vijeka, 1101-1200). Sabrao i uredio Smičiklas, T. Zagreb : JAZU, 1904, str. V-XXXI.

Strika, Z. Samostan sv. Ivana Evanđelista u Biogradu od utemeljenja do 1125. godine. *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*. 52(2010), str. 149-172.

Vidaković, J. *Državni arhiv u Zadru 1624-1970. Prikupljanje i zaštita arhivalija*. Zadar : Hrvatsko komunikološko društvo - Zagreb i Nonacom - Zagreb, 2002.

Summary

THE ROGOVO ABBEY ARCHIVES

The Benedictine royal monastery of St. John the Evangelist in Biograd na Moru was founded in 1060. Due to its biggest property, Rogovo, it also bore that name, and after Republic of Venice in 1125 destroyed Biograd and the monks of the monastery moved to the nearby island of Pašman, it was known by the name of St. Cosmas and Damian. This monastery, as well as the records created and kept in it, is of the great importance for our medieval and later history. Every Benedictine monastery had a library of varying size and also an archive where monastery documents were deposited and kept. We do not have direct information on the archive of the monastery of St. John the Evangelist in Biograd, but the contents of the monastery chartulary *Libellus Policorion* and all the diplomatic material later kept in the monastery witness the tradition of keeping documents and other records. When Biograd was destroyed in 1125, the same fate also befell the monastery of St. John the Evangelist. From that year also dates the first devastation of the monastery's records and also of the documents and books necessary for its normal functioning. In 1345 during the conflict between King Louis the Great of Anjou and Republic of Venice, the monastery was badly destroyed, as witnessed by the medieval chronicle *Obsidio Iadrensis*. On that occasion the monastery archive was blown up i.e. scattered. In 1357 the then abbot Gregory complained to Pope Innocent VI about the devastation of the monastery and the archive by the Venetians, particularly about tearing and purloining the papal lead-made bulls from the document of Clement VI. Hence in 1358 the Pope called upon the Venetians to make amends for the damage they caused. The aforementioned events – and it is very likely that there were similar ones, albeit with

smaller meaning and consequences – caused great damage to the monastery and monks' community in its entirety. The formal dissolution of the St. Cosmas and Damian monastery happened in 1808, the result of which was the transfer of the biggest and the most valuable part of the monastery archive into the newly established Governor's Archives in Zadar. The same thing happened to several other monasteries. Thusly, the archive began a new life in a new place, but was soon also met there by the new political circumstances. Regarding the provenance of the fonds entitled *Documents of St. Cosmas and Damian monastery*, one must emphasize one more fact, that this fonds contains several documents that are in no relation whatsoever with the monastery and some of them not even with the greater Dalmatian area. Today the State Archives in Zadar keep in total 199 items on parchment and 12 boxes of other records belonging to the Benedictine monastery of St. Cosmas and Damien at Tkon on the island of Pašman, which totally makes 2, 5 meters of records for the period 1060-1806. When one compares the quantity of those records with the Archives from other Benedictine monasteries from Zadar, the archive of St. Krševan that has 816 documents and 23 boxes, which amounts to 3, 5 meters of records dating from the 9th century to 1806 and the archive of St. Mary with as much as 1045 parchment sheets dating from 1236 to 1676, then we can conclude that the Rogova archive is middle-sized, yet extraordinary in its meaning.

Keywords: *Archive, records, diplomatic archives, the Benedictine order, the monastery of St. John the Evangelist in Biograd na Moru, the monastery of St. Cosmas and Damian on Čokovec near Tkon on the island of Pašman, State Archives in Zadar*

Translated by Marijan Bosnar